

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри психології
протокол № 14 від 28 серпня 2023 р.
завідувачка кафедри

Олена ТАНАСІЙЧУК

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ОК 22 ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Освітня програма Психологія

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Івано-Франківськ 2023-2024

Назва освітньої компоненти	Патопсихологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень освіти
Кількість кредитів/годин	3 кредити / 90 годин
Викладач (і)	Тавровецька Наталія Іванівна
Покликання на сайт	https://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=1655
Контактний тел..	---
Е-mail викладача:	1882181@gmail.com
Графік консультацій	--

1. Анотація до курсу

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Патопсихологія» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 053 Психологія. Дисципліна входить до групи професійної та практичної підготовки. Предмет вивчення навчальної дисципліни спрямований перш за все на діагностику психічних захворювань. Виявлення психічних розладів, причин та механізмів їх виникнення, способів профілактики. Для практичного психолога необхідна обізнаність з питань психопатології (тобто загальної психіатрії), науки, яка здійснює опис ознак психічного захворювання в динаміці на протязі захворювання. Значення патопсихології виходить за межі прикладної до психіатрії науки. Вивчення розладів психічної діяльності збагачує знання про загальні механізми психічного функціонування.

2. Мета та цілі курсу

Метою вивчення дисципліни «Патопсихологія» є підготовка здобувачів вищої освіти до практичної роботи з людьми, в якій має реалізуватися індивідуальний підхід, враховуватись внутрішня та зовнішня детермінація, а також мають співвідноситись природні та соціальні чинники поведінки людини.

Знання отримані при проходженні курсу, сприяють глибшому розумінню змісту й процедури психологічного дослідження, його предмета, об'єкта й інших базових складових.

3. Компетентності та програмні результати навчання

Програмні компетентності	Програмні результати навчання
ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

<p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків</p> <p>СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики;</p> <p>СК13. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку</p>	<p>ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання</p> <p>ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>
--	--

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Кількість годин (денна форма)	18	26		46
Кількість годин (заочна форма)	6	6		78

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
2023-2024	V	053 Психологія	3	Нормативний

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

При очній формі навчання: необхідний доступ до веб-ресурсів, наявність поштової скриньки, відео презентації у спеціально облаштованих аудиторіях.

При дистанційній формі навчання необхідний доступ до ksuonline, Viber, Zoom, наявність поштової скриньки студента.

7. Політика курсу

Базується на основі кредитно-трансферної системи із застосуванням модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів. Зараховуються бали, набрані при поточному опитуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. При цьому обов'язково враховується присутність студента на заняттях та його активність під час практичних робіт. Пропущені заняття з причини лікарняного відпрацьовуються за попередньою домовленістю з викладачем. Пропущені заняття з неповажної причини не відпрацьовуються, а студент з цієї теми отримує 0 балів.

Плагіат, академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання.

Недопустимо: пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); копіювання інформації у однокласників; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.

Використання технологій штучного інтелекту є можливим з консультативною метою, але копіювання матеріалів та видання за авторський наробок – це є порушення та фабрикація даних. Подібні роботи прийматися та оцінюватися не будуть.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Патопсихологічні розлади пізнавальних процесів					
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція 2 год. – практ.	Тема 1: Предмет, завдання та методологічні основи патопсихології	Лекційна Практичне	1, 4, 6,11,12	1. Предмет патопсихології як галузі психологічної науки. Співвідношення патопсихології з суміжними дисциплінами. 2. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення патопсихології в самостійну галузь психологічного знання. 3. Завдання патопсихології. 4. Поняття про психічну норму та патологію. Статистична норма,	4+4

				функціональна норма, індивідуальна норма. 5. Ознаки психічних порушень. Розмежування психологічних феноменів та патопсихологічних симптомів. 6. Анамнез. Збір даних.	
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція 2 год. – лабор.	Тема 2: Патопсихологія сприйняття, відчуттів та уявлень	Лекційна Лабораторні	1,2,3 10,12	1. Клінічна, психологічна феноменологія та психологічні механізми порушень сприйняття. 2. Розлади сприйняття: ілюзії, галюцинації, психосенсорні розлади. Роль перевантаження аналізаторів та недостатності інформації у виникненні порушень сприйняття. 3. Порушення особистісного компоненту сприйняття. Афективні, вербальні ілюзії, парейдолії. 4. Класифікація галюцинацій за органами відчуттів та ступенем складності; істинні та псевдогалюцинації. Теорії виникнення галюцинацій.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція 2 год. – лабор.	Тема 3: Патологія пам'яті	Лекційна Лабораторні	2, 4, 5, 6,9,14	1. Психологічні механізми порушення пам'яті. Співвідношення порушень пам'яті та уваги. 2. Безпосередня та опосередкована пам'ять і порушення. Дісмнезії та парамнезії. 3. Типи порушення пам'яті: дегенеративні амнезії та дисоціативні амнезії. 4. Методи дослідження особистісного компоненту пам'яті. Проблема забування намірів. 5. Методи дослідження та шляхи корекції динамічних розладів пам'яті.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція	Тема 4: Розлади мислення	Лекційна Лабораторні	1, 3, 4, 6,11,12,13	1. Психологічні механізми та клінічна феноменологія розладів мислення. Психологічні, у тому числі психоаналітичні, теорії розладів мислення.	4

2 год. – лабор.				<p>2. Розлади мислення за темпом: прискорення, уповільнення, затримка.</p> <p>3. Розлади мислення за формою: надмірно-деталізоване, резонерство, розірваність, паралогічне, стереотипії, незв'язане, персеверації.</p> <p>4. Розлади мислення за змістом: маячні ідеї, надцінні ідеї, нав'язливі ідеї. Форми маячення - несистематизоване (параноїдне) та систематизоване (параноїяльне).</p> <p>5. Порушення процесів узагальнення та абстрагування.</p> <p>6. Порушення цілеспрямованості та динамічності мислення.</p> <p>7. Порушення мотиваційного компоненту мислення.</p>	
Тиждень _ Дата: за розкладом 2год. – лекція 2 год. – лабор.	Тема 5: Психопатологія мовлення, читання, письма та лічби	Лекційна Лабораторні	3,4, 6,8,15	<p>1. Характеристики мови та мовлення. Розлади розвитку мовлення.</p> <p>2. Види порушення мовлення, їх характеристики та особливості діагностики.</p> <p>3. Розлади навичок читання, письма. Чинники виникнення розладів.</p> <p>4. Особистісні характеристики при розладах мовлення, читання, письма. Прогноз цих розладів, можливості корекції.</p>	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2год. – лекція 2 год. – практ.	Тема 6: Психопатологія емоційної сфери	Лекційна Практичне	1,2,5, 6,7,11	<p>1. Характеристики емоційної сфери, її складові характеристики. Порушення в емоційній сфері поділяють на гіпотимію, гіпертимію, паратимію, а також порушення динаміки емоцій.</p> <p>2. Зміст чинників за якими емоційні розлади вважають патологічними.</p> <p>3. Умови виникнення емоційних розладів: зовнішні ситуаційні умови, внутрішні особистісне обумовлені умови.</p> <p>4. Класи емоційних порушень: розлади тривоги та розлади настрою.</p>	4

				5. Тривога, паніка, страх, фобії. 6. Депресія, біполярні афективні розлади.	
Модуль 2 Психічні розлади особистості					
Тиждень _ Дата: за розкладом 2год. – лекція 2 год. – лабор.	Тема 7: Олігофренія, стадії, особливості перебігу. Деменція	Лекційна Лабораторні	1, 4, 6,9,10,12,16	1. Визначення поняття «олігофренія». Характеристики розумової відсталості. 2. Схожість та відмінності з деменцією. 3. Головні клінічні признаки олігофренії. 4. Деменція, характерні признаки деменції. 5. Чинники розумової відсталості: ендогенні та екзогенні. 6. Ступені розумової відсталості: дебільність, імбецильність, ідіотія. 7. Класифікація олігофренії за М.С. Певзнер.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2год. – лекція 2 год. – лабор.	Тема 8: Затримка психічного розвитку. Типи та прогнози.	Лабораторне	1, 2,4, 6,11,16	1. Визначення поняття «затримки психічного розвитку», схожість та відмінність від олігофренії. 2. Механізми формування затримки психічного розвитку. 3. Критерії діагностики психологічних сфер з метою встановлення діагнозу «затримка психічного розвитку». 4. Види ЗІП: гармонійний психофізичний інфантилізм, церебрально - органічна затримка, соматична затримка, педагогічна та мікросоціальна занедбаність. Прогноз цих розладів.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2год. – лекція 2 год. – практ.	Тема 9: Патологія свідомості та самосвідомості	Лекційна Практичне	1, 3,4, 6,9,11,12	1. Загальнонаукові підходи до визначення свідомості та самосвідомості. 2. Критерії порушення свідомості за К. Ясперсом. 3. Синдроми порушення свідомості: оглушення (три ступеня оглушення: обнубіляція, сопор та кома). 4. Деліріозне затьмарення свідомості (абортивний, професійний, муситуючий). 5. Онейроїдний (сновидний) стан	4

				свідомості, сутінковий стан свідомості. Розлади самосвідомості: псевдодеменція, деперсоналізація.	
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція 2 год. – практ.	Тема 10: Психологічна та патологічна картина шизофренії та епілепсії	Лекційна Практичне	2, 4, 7,10,12,14	1. Загальні відомості про шизофренію. Характеристики симптомів шизофренії. 2. Форми шизофренії: параноїдна, кататонічна, гебефренічна та проста. 3. Теорії виникнення шизофренії. 4. Загальні відомості про епілепсію. Види епілепсії, особливості психіки.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – лекція 2 год. – практ.	Тема 11: Дитячий аутизм, причини, види	Практичне	6,7,8,11,12,16	1. Історія поняття «аутизм». Визначення «аутизм». 2. Синдром Л. Каннера, синдром Х. Аспергера. 3. Особливості дітей з раннім дитячим аутизмом. Критерії наявних форм аутизму. 4. Класифікація РДА. Питання корекційної допомоги дітям з аутизмом.	4
Тиждень _ Дата: за розкладом 2 год. – практ.	Тема 12: Психічні порушення при травмах головного мозку	Практичне	5, 6,7, 8,11,12	1. Загальні відомості про травму головного мозку. Стадії травмування. 2. Патогенез закритої травми головного мозку. 3. Хронічні психічні розлади як наслідок травми мозку. Прогноз.	4

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Патопсихологічні розлади пізнавальних процесів (максимальна кількість балів 28)

Модуль 2. Психічні розлади особистості (максимальна кількість балів 24)

Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 52 балів відводиться на роботу на лабораторних та практичних заняттях та виконання самостійної роботи (8 балів). Залишок балів (40 балів) здобувач набирає при складанні екзамену (максимум 40 балів).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ З КУРСУ «Патопсихологія»

Контроль успішності студента здійснюється з використанням методів і засобів, що визначені в ХДУ. Академічні успіхи студента оцінюються за шкалою, яка застосована в ХДУ з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою/National grade
-------------------------	-------------	--

90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

A (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу «Патопсихологія», може чітко сформулювати основні напрямки курсу використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності групової психологічної роботи.
B C (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання з курсу «Патопсихологія», виконує практичну роботу без помилок, але може допустити неточності в підборі психологічних засобів роботи з математичними даними, у стилі умовиводів. Не володіє творчим підходом. Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички в психологічному аналізі даних, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими психологічними знаннями та навичками.
D E (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про організацію та проведення статистичного аналізу у психологічній роботі, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені практичними навичками. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в підборі застосуванні практичних вмінь.
X2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Студент має фрагментарні знання з усього курсу «Патопсихологія». Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Відсутнє розуміння професійних понять, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички в організації та статистичного аналізу відсутні.
F1 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

10. Список рекомендованих джерел

Основна:

1. Крюкова М. А., Курова А. В. Патопсихологія : навчально-методичний посібник (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса : Фенікс, 2019. 38 с.
2. Зінченко С. М., Мартинюк В. Ю., Майструк О. А. Психічні відхилення у дітей з органічним ураженням центральної нервової системи (Клініко-синдромологічний аспект). К., 1999. 24 с.

3. Зінченко С. М. Патопсихологія: методики дослідження. Розділ І. (методичний посібник). К., 2004. 30 с.
4. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології. К. : Перун, 1996. 463 с.
5. Мельник А. П. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психо- діагностики : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 152 с.
6. Максименко С.Д., Чуприков А.П., Прокопович Є.М., Рожкова І.В., Лобанов С.О. Патопсихологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Видавництво ТОВ “КММ”, 2010. 210 с.
7. Мартинюк І.А. Патопсихологія: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 208 с.
8. Савенкова І.І. Навчально-методичний посібник «Патопсихологія». Миколаїв, 2017. 158 с.
9. Шкарлатюк К. І. Патопсихологія : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2022. 155 с.

Допоміжна:

10. Критерії діагностики і лікування психічних розладів та розладів поведінки у дорослих: Клінічний посібник. Харків: Арсіс, 2000.
11. Методичні рекомендації з дисципліни «Патопсихологія з основами психогієни та психотерапії» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 012 Дошкільна освіта / Укл. О.Ю.Булгакова. Одеса. Університет Ушинського. 32 с.
12. Психіатрія: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III – IV рівнів акредитації/Під ред. проф. О.К.Напрєєнка. – Київ: ”Здоров’я”, 2001.

Інформаційні ресурси:

1. <http://westudents.com.ua/knigi/517-patopsihologiya-martinyuk-a.html>
2. <http://stud.com.ua/4937/psihologiya/patopsihologiya>
3. <http://crazys.info/interesting/1303472838-risun>
4. <http://psychologiya.com.ua/patopsixologiya.html>